

Magyar Képzőművészeti Egyetem

Doktori Iskola

FORMA ÉS JELENSÉG, HATÁRTERÜLETEK

A repetitív struktúra szerepe Roman Opałka 1965/1-∞, On Kawara *Today* és Benczúr Emese *Should I live to be a hundred – Day by day I think about the future* című műveiben

Rozmann Ágnes, 2014

Témavezető: Lengyel András DLA, egyetemi docens

Művészettörténeti konzulens: Tatai Erzsébet PHD

Tézisek

Doktori értekezésem a repetitív tér-idő szerkezet magyarázatát keresi Roman Opałka 1965/1-∞, On Kawara *Today* és Benczúr Emese *Should I live to be a hundred – Day by day I think about the future* című műveiben, a művészkönyv-könyvmű – mint műfaji határterület jelenség – vizsgálataival összekötve. A vizsgálat módszere a történeti megközelítés.

Az értekezésben vizsgálat alá vont kérdésekhez a képzőművészeti doktori fokozatszerzés részeként készített mestermunkám vezetett, mely a *Létjelentés* címet viseli. A mestermunka egy éven át napi rendszerességgel gyűjtött, meghatározott típusú és fajtájú adatokból összeállított jelentés. A megvalósítás során létrejött tárgyak művészkönyveknek is tekinthetők. Másrésztől mestermunkám hasonlóságot mutat Roman Opałka 1965/1-∞, On Kawara *Today* és Benczúr Emese *Should I live to be a hundred – Day by day I think about the future* című műveivel. A művek közös jellemzője, hogy az egyén létezését – az alkotók a saját létükről való gondolkodást – a vizualitást és verbalitást egyesítő tér-idő formába foglaltan fogalmazták meg.

- 1.) A művészkönyv-könyvmű jelenség 19. századi kezdetétől fogva a könyv (és tágabb értelemben a nyomtatott médiumok) azon tulajdonságával függ össze, hogy mint médium – sajátos tér-idő konstrukciójának és materiális rugalmasságának köszönhetően – kiválóan alkalmas műfaji határterületeken létező művészeti tartalmak közlésére. Kialakulása és története szorosan összefügg a műfaji területek összenyitását célzó és/vagy eredményező művészeti irányzatokkal és a nyomtatott médiumok – tágabb értelemben az információ – tömegtermékké válásával, mely

miközben széles körben elérhetővé tette az alkotók számára a könyv mint médium használatát, egyúttal a megismerés, a tudás fogalmi szimbólumává is tette a könyvet. Továbbá összefügg azzal, hogy a 19. század végére megváltozik a könyv státusza: már nem megkérdőjelezhetetlen és változatlan tartalmak hordozója, hanem nagy tömegben megjelenő (és nagy példányszám kinyomott), vitatható és állandóan változó világi tartalmaké, melyek már nem képesek teljes és befejezett magyarázatot adni a világ jelenségeire.

- 2.) Művészkönyvek (artists' book) tekintem azokat a műveket, melyek műtárgyként, alkotói szándékkal használják a könyvet (és annak alternatív formáit), a könyv tartalomhordozó képességének alkalmazásával. Továbbá azokat a műveket, mely fogalmi szimbólumként alkalmazzák a könyvformát (és annak alternatív formáit), megtartva annak információhordozó képességét. Könyvműnek (bookwork) tekintem azokat az alkotásokat, melyek műtárgyként, alkotói szándékkal, fogalmi szimbólumként használják a könyvtárgyat, valamilyen módon felszámolva annak információhordozó képességét.
- 3.) Történeti vonatkozásban művészkönyvek tartom azokat a kiadványokat is, melyek eredeti műalkotást hordozó médiumként műtárggyá tették a könyvet, mint például a livre d'artiste típusú publikációk. A livre d'artiste típusú kiadványok publikálása Európában a 19. század végétől kezdve folyamatos, a két világháborún átívelő kiadói gyakorlat, mely szintén összefügg a nyomtatott médiumok tömegtermékké válásával.
- 4.) A művészkönyv-könyvmű jelenség létrejöttében és alakulásában az alkotókon kívül meghatározó a művek létrehozását és terjesztését támogató intézmények és a gyűjtők szerepe is.
- 5.) Roman Opalka, On Kawara és Benczúr Emese művei az egyén és az őt körülvevő világ személyes, az adott alkotóra jellemző viszonyát megfogalmazó létreprezentáció-projektek.
- 6.) A művek közös jellemzője az időfolyamathoz kötöttség. Az időfolyamat tagolását szolgáló szöveges és/vagy numerikus tartalom szekvenciális volta határozza meg a művek tárgyi megjelenését, ezáltal azok formai szempontból köthetők a könyv repetitív tér-idő szerkezetéhez. Jelképesen úgy is tekinthető, hogy az alkotók létrehozták életük könyvét.
- 7.) Azt, hogy az élet-mű-sorozatok formai szerkezetének ténylegesen időfolyamat ábrázoló funkciója van, Opalka és Benczúr esetében a művészek nyilatkozatai, Kawara esetében pedig a dátumok használata egyértelműsíti. Opalka élet-mű-sorozata egy zárt, az alkotó által meghatározott

zott ritmusú időfolyamatot jelenít meg, mellyel az alkotó elhatárolta magát a külvilágtól. Kawara élet-mű-sorozata az alkotó létét a külvilághoz kapcsoltn, az idő, a tér és a társadalmi létezés összefüggésében, egy nyitott rendszerben reprezentálja. Benczúr Emese szalagtekerics-sorozata tartalmilag nyitott mű, mely által alkotója a napi rendszerességű tevékenységgel újra és újra felteszi a kérdést saját jövőjével kapcsolatban.

- 8.) Az egyén (az alkotó) külvilághoz való viszonya meghatározó az információhoz, a megismeréshez való viszony szempontjából. Tartalmi vonatkozásban ezen az úton kapcsolódnak a művek a könyvet az emberiség által felhalmozott ismeretanyag fogalmi szimbólumaként használó művészkönyvek és könyvművek csoportjához, melyek az egyén és a megismerés a viszonyára kérdeznek rá. Létjelentés című mestermunkám is ezt a viszonyt vizsgálja, mely formai megvalósulása szempontjából művészkönyv-projektnek tekinthető.